

THRENI

PLÁČ

JEREMJÁŠE PROROKA

V O L O M O U C I

1 9 2 3

PLÁČ JEREMJÁŠE PROROKA

T H R E N I

T O J E S T

P L Á Č

J E R E M J Á Š E P R O R O K A

V O L O M O U C I

1 9 2 3

Nr. 2676.

I M P R I M A T U R

*Olomucii die
15. Februarii 1923.*

*Vicarius generalis :
Dr. Leopoldus Prečan.*

*Josephus Vyvlečka
Director Cancellariae.*

ÚVOD DO PLÁČE JEREMJÁŠOVA

O názvu této knížky viz poznámky ke hl. 1. na str. 29.

V hebr. bibli jest zařazena do třetí skupiny posvátných knih, do „svatopisí“ (viz „Bible česká“, I. sv. str. 715 pozn. 1.), za knihou Rut a před Kaz. Proti tomu LXX klade ji za proroctví Jeremjáše, jež podání pokládá za jejího spisovatele.

Patěro zpěvů, ze kterých jest Pláč složen, činí jednolitý celek, který lze rozčleniti ve dva díly. V prvním (hl. 1-3) jest zpěv prvý a druhý jakýsi výklad (expositio); zpěv druhý zdůrazňuje všeobecná hlediska národní viny, a s větší účelností dokazuje úplnou zkázu města a národa. Ke zpěvu 1. a 2. druží se velmi úzce píseň třetí, zdůrazňující důvod a význam pohromy, právě vylíčené, a vybízějící ku pokání jakož i k důvěře v Hospodina; je to vrchol celé knihy a závěrek věčného vývoje: starší národa a Sionská dcera přijímají úmysly prorokovy. Další dva zpěvy, t. j. zpěv čtvrtý a pátý (poslední) nejsou nic jiného než lyrický vývoj a hojnější závěr předešlého. Účelná stavba knihy dokazuje, že patěro písni činí ucelenou literární jednotku. Pro tu účelnost a svou důslednou vystupňovanost zabírá Pláč mezi básněmi starozákonnými v ohledu uměleckém vynikající, snad i první místo (Zenner). (Jini více méně Pláč drobí. Někteří přičítají každý zpěv básníkovi jinému; jini vidí podobnost ve zpěvu druhém a čtvrtém proti podobnosti zpěvu prvního, třetího a pátého, že stanoví spisovatele dva; jini pokládají zpěv čtvrtý a pátý za plody slovesné mnohem mladší nežli první tři zpěvy; jini jinak.)

Pláč neopěvuje smrti krále Josiáše, dlužno jej tedy rozlišovati od žalozpěvu, jmenovaného 2 Par 35, 2. - Pláč Jeremjášův zpívá o pádu Jerusalema, říše Judské r. 587 před Kr., jakož i o smutných následcích toho pádu, jak zcela jasně vysvitá z obsahu. Po porážce krále Josiáše u Magedda r. 608 nebyli Judovci zbaveni svého majetku („dědictví“) nebyli odvedeni do zajetí (1, 3), Jerusalema nedostal se do rukou sverpého nepřítele, nebyl zpusťošěn (2, 8n; 5, 18), chrám jerusalemský nebyl vypálen, znesvěcen (1, 10; 2, 4. 7), nepanoval před tím v obleženém Jerusalemě hlad (1, 19; 2, 19; 4, 4. 10), to vše stalo se teprve za posledních dob krále Sedekjáše. (Viz níže obsažník před každým žalozpěvem a příslušné poznámky k nim.)

Poslední dny Jerusalema jsou v Pláči tak živě, podrobně a názorně vykresleny, že dlužno míti za to, že patěro jeho žalozpěvů bylo napsáno brzy po líčených událostech, na troskách Jerusalema neb aspoň nedaleko nich, tedy tehdy a tam, kdy a kde měl spisovatel ještě vše v paměti a v živém citu.

Celistvost Pláče, jeho obsah, duch, tóny jeho, sloh a mluva velmi podobná mluvě, slohu a duchu Jeremjášových proroctví, potvrzuje správnost starého (od počátků až do XVIII. století sahajícího) židovského i křesťanského podání, že spisovatelem Pláče jest prorok Jeremjáš. Toho podání zastávali se v novější době zejména katolici Flöckner, Cornely, Kaulen (Hoberg), Trochon, Knabenbauer a nekatolík Keil¹ proti protestantské nadkritice,

¹ Viz níže pozn. Vulg (a LXX) před prvou hl.; viz i nadpis hl. 5. - Svědkové podání židovského jsou Josefus Flavius (Starož X 5, 1); Talmud (pojednání Baba bathra 15a); Targum (aramský) ku Pláči má nadpis: „Řekl Jeremjáš, prorok a kněz veliký“: ... Staří byli přesvědčeni o jeremjášském původu Pláče tak, že jej pokládali mnohdy za jeden celek s knihou Jeremjášových proroctví a proto ho (Pláče) v seznamech biblických knih mnohdy ani neuváděli. (Srv. seznam sněmu cirk. slaveného r. 393 v Hippu a r. 397 v Kortagině, jakož i jj. Sněm Tridentský uvádí jej slovy: „Jeremjáš s Baruchem“.

jež Pláč zcela nebo částečně Jeremjášovi upírá. (Z katolických kritiků toliko Zenner¹ a Holzhey² popírají jeremjášský původ Pláče.)

První čtyři básně (hlavy) Pláče jsou básně abecední (první, druhá a čtvrtá jednoduše, hl. třetí trojnásobně). Hl. pátá jest báseň abecedující. Srv. Ž. 9. 24. a j. - (Žalm „abecedující“ má tolik veršů, kolik jest v hebr. abecedě písmen, t. j. 22, ale nepočíná každý verš písmenem podle řady té abecedy.) Učinil tak nejspíše proto, že 22 verše byly mu rámcem a hranicí, kterou omezoval zpěv látkou velmi rozsáhlý, jenž by sice byl snadno se stal rozuleklým. Také paměť posluchačů (případně i zpěváků, kteří chtěli zpěvy přednášeti,) nalezla v abecedním postupu (akrostichu) vitanou pomůcku. Nápadno jest, že toliko ve hl. 1. zachován jest obvyklý postup hebr. abecedy, podle něhož písmě pe jde za písmenem 'ajin, kdežto ve zpěvu 2, 3, 4. jde 'ajin za pe (pe před 'ajin). Postup písmen v abecedě nebyl snad ještě za Jeremjáše dokonale ustálen, a Jeremjáš použil jednou jedné a třikrát druhé možnosti z jakési básnické volnosti (*licentia poetica*), podle toho, jak se mu hodil do postupu myšlenek ten neb onen postup písmen.

Lauer se domnívá, že každý verš Pláče jest složen ze dvou členů (stichů), z nichž první má tři, druhý pak dva zdvihy („stopy“); má tedy verš úhrnem patero zdvihů („stop“). Jiní jinak.³

Církev starozákonná (synagoga) zpívala Pláč při bohoslužbě každý rok dne devátého měsíce ab, t. j. ve výročí dne, kdy byl zbořen chrám první (Šalomounův, r. 587 před Kr.) i druhý (Zorobabel-Herodův r. 70 po Kr.); proto byl Pláč zařazen do sbírky patera knih, zvaných „megillóth“.⁴

Také církev novozákonná užívá při bohoslužbě „Pláče“, zejména při „temných hodinách“ na Zelený čtvrtek (1, 1-14), na Veliký pátek (2, 8-15; 3, 1-9) a na Bílou sobotu (3, 22-30; 4, 1-6; 5, 1-11). Za každou „lekci“ dodává výzvu: „Jerusalem, Jerusalem, obrať se k Hospodinovi, Bohu svému!“⁵

Nekatolík Aug. Wünsche přiznává, že lze žalozpěvy klasického starověku, zejména elegie řecké, ohledem na jejich pravdivost, hloubku citu a ušlechtilost výrazu myšlenek postavit po bok žalozpěvům biblickým, upozorňuje však, že ve dvou bodech liší se od nich: a) Řek byl přesvědčen, že jest pod vlivem osudu, oné železné, neúprosné temné moci, na kterou není možno vykonávati nějaký vliv, které nelze změnit; proto vyslovoval bol svůj tupými výrazy zoufalosti, beznadějnými vzdechy a stony. Proti tomu bolestné

¹ Zenner má na zřeteli 3, 54 a, narážející na Jer. 38, 6. Ve vyschlé cisterně nemohly prý Jeremjášovi prouditi vody nad hlavu; tato nadsázka jest prý příliš veliká, aby ji mohl napsati ten, kdo věc sám zažil. Pozdější spisovatel, jemuž událost byla známa toliko z podání, mohl prý velmi dobře tak napsati v souhlasu s dějinami, zpracovanými v ústech lidu.

² Nepatrné zvláštnosti slohové v Pláči se vyskytující, neopravňují stanoviti jiného spisovatele Pláče, od spisovatele Jeremjášových proroctví odlišného; lze je vysvětliti dokonalejším tvarem uměleckým a hlubším bolem Pláče proti méně dokonalému tvaru Jeremjášových proroctví. - Závislosti Pláče na Ezechieli dokázati dosud se nikomu nepodařilo. - Jer. dovedl dobře rozlišovati příkoří, jichž se dostalo jemu od kněží jerusalemských, a vznešený úřad, božské povolání a ustanovení jejich, i mohl truchliti nad jejich osudem (1, 19; 2, 9 n, 20; 4, 1 n), třebaže kdysi velmi bolestně jejich krůdy pocífoval (Jer. 5, 31). - Výkřik 2, 9. dá se vysvětliti na jazyku Jeremjášově velmi dobře: Když byl Jerusalelem i s chrámem pobořen, zdálo se mu, že vyhaslo i proroctví, s národem israelským tak úzce srostlé (Kaulen-Hoberg).

³ Podle Vulg přeložil Pláč do češtiny r. 1896 (v „Kazateli“ roč. III.) Dr. Melichar Mlčoch. Metricky podle hebr. přeložil jej později Jar. Jivanka v „Novém životě“ z r. 1905, str. 13 nn.

⁴ Viz o nich v „Bibli české“. Sv. I. str. 715, pozn. 2.

⁵ Úmysly, jež při tom církev má, jsou asi tyto:

a) Církev si přeje, by věřící ve velikých trestech, kterými Hospodin skrze Nabuchodonosora Jerusalemem stihl, poznali tresty mnohem horší, jež uvedl Bůh na svůj národ, kdysi tolik milovaný, později (r. 70 po Kr.), kdy po hrozném vraždě Mesiáše byl chrám po druhé zbořen, kdy bohoslužba na starobylém obětišti na vždy přestala, kdy všecek národ byl rozptýlen do všech končin světa.

výkřiky Pláče mají pečeť tiché, zbožné oddanosti, pokorné podřízenosti, jež se podrobuje svaté a nejvyšší moudré vůli Boží, vedoucí vše k nejlepšímu ; Hebrej ctil Boha, který sice poraňuje, ale také rád léčí. b) Pláč pokládá dostavivši se neštěstí za spravedlivý trest, jež zavinily těžké hříchy proti Bohu ; proto plačící zpravidla vyznává bolestně své viny. Proti tomu v antické (pohanské) elegii (žalozpěvu) není stopy po takovém charakteristickém pojetí neštěstí.

b) Církev pokládá za neštěstí národa, jenž kdysi ve světle zjevení Božího chodil, jeho zaslepenost, s jakou odmítal a odmítá dosud jasné světlo zjevení dokonalého, novozákonného ; to neštěstí chce církev katolická oplakávat slovy pěvce, který byl sám také příslušníkem nešťastného toho zaslepeného národa.

c) Církev vidí také v pádu Jerusalema a chrámu obraz neštěstí, jež stihlo ji samu vinou vnitřních i vnějších nepřátel, a to neštěstí oplakává dojemnými, žalostnými slovy dávného ctihodného pěvce. Hlavní ti nepřátelé jsou : pokrok vlašnosti ve víře, zkáza mravů, poslouchání sirenských hlasů svědců (bludařů, rozkolníků), odpad mnohých jejich dětí od ní a tím i od jediného pramene blaha časného i věčného, olupování a znásilňování církevních představených, pronásledování jejich sluhů, útisky všech věrných křesťanů.

d) Církev ve zpusťování a v trestech nevěrného města Jerusalema předkládá nám k úvaze zpusťování a trest, jež uvaluje na sebe každá duše, oddávající se hříchu a ve hříchu dokonce i umírající.

e) Ve stavu zbořeného města a národa z vlasti vyhnaného církev chce oplakávat vyhnanství všeho lidstva, jež pádem prarodičů podléhlo rozkladu a rozvratu.

f) Konečně církev chce - a to vystupuje do popředí ve sv. týdnu - v trestaném národě představití samého Spasitele, jenž se stal ve svém utrpení zástupcem všeho lidstva, jenž tresty za jeho hříchy dal uvalit na sebe, jenž dopustil, by chrám jeho svatého těla bez viny podobným způsobem byl zpusťován jako kdysi chrám a město zpusťováno bylo od pohanů. - Připojujíc k žalozpěvům sv. týdne vícekrát dojemnou mateřskou výzvu, otrásající duši: „Jerusaleme . . . obrať se . . .“ církev jménem a obrazem Jerusalema vybízí nejprve národ židovský, poté i lid křesťanský, každou křesťanskou duši, ano i všechno lidstvo, aby se navrátili všichni k Bohu a k věrnosti, která je váže vůči jedinému Pánu a Blažiteli lidstva (Seisenbergér).

THRENI,
TO JEST
PLÁČ JEREMJÁŠE PROROKA.

Když byl Israel odveden do zajetí, a když byl Jerusalem zpuštěn, usedl prorok Jeremjáš pláče, a zalkal tímto žalozpěvem nad Jerusalemem;
z hořké mysli vzdychaje a hořekuje řekl:

ŽALOPĚV PRVÝ
(1, 1-22)

Básník nařiká nad zpusťošným veleměstem (v. 1-11). Zosobněné veleměsto bolestně uznává, že je to spravedlivý Boží trest (v. 12-22).

HLAVA PRVNÍ

1. ALEF (BÁSNÍK:) Ach, jak opuštěno sedí (tu) město,
plné (kdysi) lidu;
jako by ovdověla
paní národů;
kněžna nad zeměmi
octla se v porobě!
2. BETH Bolestně pláče (celé) noci,
slzy (kanou) jí po lících;
není, kdo by potěšil ji
ze všech jejích milců;
všichni přátelé pohrdli jí,
jsou z nich nepřátelé.
3. GHIMEL Útlak přiměl Judu, by se vystěhoval,
poroba tuhá;
sídli mezi pohany,
aniž nalézá klidu;
všichni, kdož hnali se za ním,
drží ho v úzkých.

4. DALETH Cesty k dceři Sionské truchlí,
neb nikdo na slavnost nejde;
všecky brány její jsou pobořeny,
kněžstvo její vzdychá,
panny její špinavé jsou,
ona sama jest hořkostí zdrcena.
5. HE Hlavou její stal se nepřítel,
odpůrci její zbohatli;
neboť Hospodin (rozsudek) vyřkl nad ní
pro množství nepravostí jejích;
dítky její odehnal do zajetí
mučitel před sebou.
6. VAU Vystěhovala se z dcery Sionské
všecka její krása;
knížata její jsou jako berani,
(kteří) nenašli pastvy;
odešli vysílení
před tím, jenž hnal je.
7. ZAIN Zabývá se dcera Jerusalemská vzpomínkami
na dny své tísně a bloudění (svého),
[na všecky své rozkoše, jež mívala
ode dnů dávných]
kdy padal lid její pod rukou nepřítele,
nemaje pomocníka;
nepřítel se na ni díval a smál se
sobotám jejím.
8. HETH Chybila, chybila dcera Jerusalemská,
proto stala se tulačkou;
všichni ctitelé její pohrdli jí,
ježto spatřili její hanbu;
ona pak vzdychá
a odvrací se.
9. TETH Skvrny viděti jí na nohou,
nedbala své budoucnosti;
klesla ku podivu,
nemá těšitele.

(SION:) „Shlédni, Hospodine, na mou bídu,
neboť nepřítel se vypíná!“

10. JOD (BÁSNÍK:) Nepřítel vztáhl svou ruku
na všechny poklady její;
ano, viděla, kterak pohané vcházejí
do svatyně její,
ti, jimž jsi zakázal vstoupiti
do tvé obce.

11. KAF Všecek lid její vzdychá,
a hledá chleba;
dává všechny skvosty za pokrm,
aby zachránil život.

(SION:) „Shlédni, Hospodine, a považ,
kterak jsem opovržená!“

12. LAMED (SION:) „Ó vy všichni, kteří (kolem) jdete cestou,
pohleďte a vizte,
je-li bolest jako bolest má,
neboť jak vinici obral mne
Hospodin - tak byl vyhrožoval -
v den svého horoucího hněvu.

13. MEM Metl shůry oheň do mých kostí
a pokáral mě;
rozestřel síť mým nohám,
nznak mě zvrátil;
učinil, že jsem zpustlá,
celý den žalem mořená.

14. NUN Nebyla jsem ušetřena jha mých nepravostí,
ruka jeho upletla je,
vložila je na mou šíji;
zlomena je (tím) síla má;
Hospodin vydal mě do ruky,
pod níž nelze mi vstáti.

15. SAMECH Odňal všechny junáky moje
Hospodin z mého lůna;
ohlásil na mne svátek,

by potřel mé jinochy;
jako v lisu zdeptal Hospodin
pannu, Judovu dceru.

16. AIN

Proto hořekuji a mé oko
rozplývá se v slzách;
jeť daleko ode mne těšitel,
jenž by mi zachránil život;
děti mé zahynuly,
ježto se nepřítel zmohl."

17. FE (BÁSNÍK:)

"Sionská dcera vztahuje své ruce
nemajíc, kdo by ji potěšil;
poslal Hospodin na Jakoba
nepřátele z okolí jeho;
Jerusalemská dcera jest mezi nimi
jako žena pokálená krvotokem."

18. SADE (SION:)

"Spravedlivý jest Hospodin,
neť jsem slovu jeho vzdorovala.
Slyšte to, prosím, všichni národové,
a vizte mou bolest!
Dívčí i chlapecká mládeť moje
odešla do zajetí.

19. KOF

Volala jsem na své milovníky,
ti však zklamali mě;
kněží a starší moji
ve městě zumírali,
když se sháněli po chlebě,
aby život zachránili.

20. RES

Popatř, Hospodine, jak jest mi úzko,
vnitřnosti třesou se mně;
srdce v nitru převrací se mně,
jak jsem plná hoře;
na ulici vraždí meč
a v domech smrt jiná.

21. SIN

Slyšeti jest, kterak vzdychám,
není však, kdo by mne potěšil;

všichni moji nepřátelé vědí o mé bídě,
jásaají, žes ty to učinil.
Přiveď den potěšení,
kdy bude jim jako mně jest!

22. THAU

Zloba jejich všecka před tebe se dostav,
a jako vinici je ober;
jako jsi mne obral
pro všechny nepravosti mé;
neboť mnoho jest mých vzdechů,
a mé srdce zármutkem zchřadlo."

ŽALOPĚV DRUHÝ

(2, 1-22)

Hospodin je ten, kdo svaté město potrestal (v. 1-10). Bída nevyslovitelná (v. 11-17).
Hospodina dlužno uprositi (v. 18-22).

HLAVA DRUHÁ

1. ALEF (BÁSNÍK:) Ach, jak mráкотou zastřel Hospodin v svém hněvu
Sionskou dceru;
svrhl s nebe na zemi
slávu Israelovu,
nevzpomněl si na podnož svých nohou
v den svého hněvu.
2. BETH Strhl Hospodin bez milosti
všecky krásy Jakobovy;
zbořil ve svém hněvu
hradby panny Judské;
srazil k zemi, znesvětil
království i knížata jeho.
3. GHIMEL Zlomil v žáru svého hněvu
všecku sílu Israelovu,
vztáhl zpět svou pravici
před nepřítelem,
zapálil v Jakobovi plamen ohně
kolem dokola zžírajícího.
4. DALETH Natáhl luk svůj jako nepřítel,
mávl svou pravici jako protivník,
a zbil vše, co lahodilo oku
v stánku dcery Sionské;
vylil jako oheň hněv svůj
.....

5. HE Z Hospodina stal se jakoby nepřítel,
svrhl Israele,
svrhl všecky jeho zdi,
rozmetal tvrze jeho,
a nakupil na dceru Judskou
ponížení a pokoření.
6. VAU Zpustošil jako zahradu stan svůj,
zbořil svou svatyni;
vedl v zapomenutí Hospodin na Sionu
svátek i sobotu;
v žáru hněvu svého dal na potupu
krále i kněze.
7. ZAJIN Zapudil Hospodin svůj oltář,
do klatby dal svatyni svou;
vydal v ruku nepřítele
zdi jejích věží;
hlučeli (nepřátelé) v domě Hospodinově
jako o slavnosti.
8. HETH Hospodin se ustanovil na tom, že zbortí
zeď dcery Sionské;
natáhl měřidlo svoje a neodvrátil
od zhouby své ruky;
i kvílilo předezdí a nejinak
zeď rozmetaná.
9. TETH Propadly se do země její brány,
zničil, polámal závory její;
král a knížata její mezi pohany jsou,
není právního řádu;
proroci její nedostávají
vidění od Hospodina.
10. JOD Sedí na zemi zmlklí starší
Sionské dcery;
posypali popelem své hlavy,
žínice mají kol beder;
svěsily hlavu k zemi
Jerusalemské panny.

11. KAF (SION:) „Od slzení chřadnou mi oči,
útroby chvějí se mně,
vnitřnosti mi na zemi plynou
pro pohromu dcery lidu mého,
kdyžtě hyne dítě i kojenec
na ulicích města.
12. LAMED (Kdyžtě) říkají svým matkám:
„Kde jest chléb a víno?“,
kdyžtě hynou jako poranění
na ulicích města,
kdyžtě vydechují duše
v lůně svých matek.“
13. MEM (BÁSNÍK:) Komu mám tě přirovnati, komu připodobnit,
Jerusalemská dcero,
s kým tě mám na roveň postavit, bych tě potěšil,
panenská dcero Sionská?
Jeť jako moře veliká pohroma tvá,
kdož tě zhojí?
14. NUN Tvoji proroci vydávali ti za vidění
klam a mam,
neodhalovali tvých nepravostí,
aby tě k pokání vyzývali;
vydávali ti za vidění výroky
na klam, abys byl vyhnán.
15. SAMECH Tleskají nad tebou rukama všichni,
kteří jdou cestou;
sípějí a hlavou pokývují
nad dcerou Jerusalemskou:
To-li jest - říkají - to město, „koruna krásy“,
„rozkoš všeho světa“?
16. PE Otvírají na tebe svá ústa
všickni nepřátelé tvoji;
sípějí a skřípějí zuby říkajíce:
„Shltli jsme ji!
Ejhle, toť je den ten, jehož jsme čekali,
dožili jsme se (ho), vidíme (jej).“

17. AIN Učinil Hospodin, na čem byl se ustanovil,
splnil řeč svou,
kterou byl dávno vzkázal,
zkázu seslal bez milosti,
radost dal z tebe nepříteli,
zdvihl čelo tvých protivníků.
18. SADE Křič, srdce jejich, k Hospodinu
na zdech Sionské dcery!
Ať jak potok tekou ti slzy
dnem i nocí:
nepopřej si odpočinku, ať neustává
zřítelnice oka tvého!
19. KOF Nuže, hlasitě volej v noci,
na počátku každé hlídky,
vylévej jako vodu své srdce
před tváří Páně,
pozdvihuj k němu své ruce
za život svých dětí
[které hynou hladem
na rozích všech ulic].
20. RES (SION:) „Pohleď, Hospodine, a popatř,
koho jsi tak obral!
Což mají ženy jísti své plody,
děti, jež chovaly ve svých dlaních?
Což má zabít býti ve svatyni Páně
kněz i prorok?
21. SIN Leží na zemi venku
chlapec i stařec;
panny mé i mládenci moji
padli mečem;
pobil jsi (je) v den hněvu svého
zbils (je) bez milosti.

22. TAU

Povolal jsi jako na svátek ty,
kteří by na postrach mi byli, se všech stran;
a nebylo v den Hospodinova hněvu,
kdo by utekl, kdo by zůstal;
ty, jež jsem odchovala a vyživila,
ty můj nepřítel vyhladil.“

ŽALOPĚV TŘETÍ

(3, 1-66)

Hořko jest prorokovi, hořko zbožnému každému při pohledu na stav národa (v. 1-18). Prorok s důvěrou připomíná skutky milosrdenství Božího (v. 19-39). Prorok vyslovuje důvěru v Boha pokorným vyznáním viny a prosbou za pomoc (v. 40-66).

HLAVA TŘETÍ

1. ALEF	Já jsem (ten) muž, jenž zakusil, co jest bída,
metlou jeho hněvu.
2. ALEF	Mne zahnal, zavedl do tmy,
ve které není světla.
3. ALEF	Toliko na mne opět a opět obrací
ruku svou celý den.
4. BETH	Učinil, že se scvrkla má kůže i maso,
rozdrtil mi kosti.
5. BETH	Nakupil kolem mne, obsypal mne
žlučí a svízelem.
6. BETH	Do temnot mne usadil
jako věčně mrtvé.
7. GHIMEL	Postavil proti mně se všech stran zeď, že nemohu
utáhl mé pouto. uníknouti,
8. GHIMEL	Ano i když volám a prosím,
nepřipouští modlitby mé.
9. GHIMEL	Zazdíl cesty mé kvádry,
stezky mé vyvrátil.
10. DALETH	Byl mi jako medvěd číhající,
jako lev na čekané.
11. DALETH	Sehnal mne s cesty a rozsápal mě;
zahubil mě.
12. DALETH	Natáhl luk svůj a postavil si mě
za terč šípů.

13. HE Vystřílel do mých ledví
střely svého toulu.
14. HE Stal jsem se posměchem všemu lidu svému,
písničkou jejich celý den.
15. HE Nasytil mě hořkostmi,
opojil mě pelyňkem.
16. VAU Kázal mi na křemeni zuby si lámat,
zasypal mne popelem.
17. VAU Vzdálena jest duše má od štěstí,
zapomněl jsem, co jest blaho.
18. VAU I řekl jsem si: „Veta jest po mně,
a po mé naději v Hospodina!“
19. ZAIN Rozpomeň se na mou bídu a mé zavržení,
na (ten) pelyněk a žluč!
20. ZAIN Ustavičně mám to na paměti,
takže chřadne ve mně má duše.
21. ZAIN Co (však) na mysli mítí
a proč doufatí budu, je toto :
22. HETH Je to hojnost milostí Hospodinových, že není veta
nemáť konce jeho milosrdenství. po nás;
23. HETH Nová jest každým jítrem;
hojná je tvá věrnost.
24. HETH Údělem mým jest Hospodin, praví má duše,
proto budu v něho doufat.
25. TETH Dobrotivý jest Hospodin těm, kteří doufají v něho,
duši, která ho hledá.
26. TETH Dobře jest čekati mlčky
na pomoc Boží.
27. TETH Dobře jest muži, nese-li jařmo
od svého mládí.
28. JOD Sedí v samotě a mlčí;
kdyžtě na něho je vložil.
29. JOD Klade ústa svá do prachu,
snad (ještě) naděje zbývá.
30. JOD Nastavuje líce tomu, kdo ho bije,
dává se nasytit potupami.

31. KAF Nebof nezavrhuje
na věky Hospodin.
32. KAF Ano, zavrhne-li koho, smiluje se (zase)
podle množství svého milosrdenství.
33. KAF Vždyť neponižuje pro svou rozkoš,
nezavrhuje člověka.
34. LAMED Aby pod nohama deptáni byli
všichni zajatci (té oné) země,
35. LAMED aby ukřivděno bylo právu člověkovu
před tváří Nejvyššího,
36. LAMED aby na rub obrácena byla pře člověková -
(to vše) Hospodin chce.
37. MEM Kdo může poručit, aby se co stalo,
nepřikáže-li (toho) Hospodin?
38. MEM Zda z úst Nejvyššího nevychází
jak zlé tak i dobré?
39. MEM Proč reptá člověk, pokud žije?
smrtelník pro (tresty za) své hříchy?
40. NUN Pilně zpytujeme své mravy, zkoumejme (je)
a navraťme se k Hospodinu!
41. NUN Zdvihejme svá srdce i ruce
k Pánu, k nebesům!
42. NUN My jsme bezbožně činili a k hněvu tě popudili;
proto jsi ty neúprosný.
43. SAMECH Tys obestřel se hněvem a stíhal jsi nás :
zbil jsi nás bez milosti.
44. SAMECH Postavils před sebe oblak,
aby modlitba nepronikla.
45. SAMECH Vyvrhelem a opovržením učinils mne
mezi národy.
46. FE Otevřeli na nás ústa svoje
všichni nepřátelé.
47. FE Hrůza a osidlo jest náš úděl,
zpuštění a zkáza.
48. FE Proudý vod roní mé oko
nad zkázou dcery lidu mého.

49. AIN Oko mé se trápí ustavičně,
ježto není úlevy,
50. AIN až popatří a shlédne
Hospodin s nebe.
51. AIN Oko mé k smrti mne mučí
pro všechny dcery města mého.
52. SADE Štvali mne, chtěli mne chytiti jako ptáka
ti, kteří nevraží na mne bez důvodu.
53. SADE Padl do jámy můj život,
položili kámen na mne.
54. SADE Proudily mi nad hlavou vody,
řekl jsem (si): „Veta jest po mně!“
55. KOF Vzýval jsem jméno tvé, Hospodine,
z hlubin jámy.
56. KOF Slyšel jsi hlas můj: „Neodvracuj ucha svého
od mých vzdechů, od mého volání!“
57. KOF Tys přiblížil se v den ten, kdy jsem tě vzýval,
řekl jsi: „Neboj se!“
58. RES Tys ujal se, Hospodine, práva mého,
vysvoboditeli života mého!
59. RES Viděl jsi, Hospodine, bezpráví jejich na mně,
zastaň se práva mého!
60. RES Viděl jsi všechnu mstivost,
všecky plány jejich proti mně.
61. SIN Slyšel jsi, jak mne tupí, Hospodine,
všecky plány jejich proti mně,
62. SIN řeči mých protivníků,
kterak plány kuží proti mně den celý.
63. SIN Ať sedí nebo stojí, viz je;
já jsem písničkou jejich.
64. TAU Odplatíš jim, Hospodine,
podle skutků rukou jejich.
65. TAU Obestřeš jim srdce, (sešleš na ně)
svoje utrpení.
66. TAU Budeš je stíhati ve svém hněvu a potřeš je
pod nebesy, Hospodine!

ŽALOPĚV ČTVRTÝ

(4, 1-22)

Jindy a nyní! (v. 1-12). Příčina vyhnanství, odloučení od Hospodina, bezradnosti (v. 13-18). Zajatci nemohou si pomoci, nalézají jakous takous útěchu ve spravedlivém trestu Edomců (v. 19-22).

I.

1. ALEF	Ach jak zčernalo zlato,
zvrhla se barva nejvzácnější!
Rozmetány jsou kameny svaté
na rozích všech ulic!
2. BETH	Sionští synové, ušlechtilí,
odění nejčistším zlatem,
pokládáni jsou za rovnocenné hliněným nádobám,
výrobku rukou hrnčířových.
3. GHIMEL	I obludy obnažují prsy,
kojí svá mláďata,
dcera lidu mého jest ukrutná
jako pštros na poušti.
4. DALETH	Jazyk kojenci se lepí
žízni na podnebí;
maličcí žádají chleba,
není však, kdo by (ho) lámal jim.
5. HE	Kteří jídali lahůdky,
hynou na ulicích;
kteří chování bývali v purpuru,
chápagi se kalu.
6. VAU	Vzrostla tedy nepravost dcery lidu mého
nad hřích Sodomy,
která vyvrácena byla mžikem oka,
bez mávání (lidské) ruky.

II.

7. ZAJIN Bělejší byli knížata její než sníh,
leskli se nad mléko,
rděli se více než stará slonová kost,
krásní nad safir byli.
8. HETH Zčernala nad uhlí jejich tvář,
nelze poznat jich na ulicích;
kůže na kostech jim visí,
uschla, jest jako dřevo.
9. TETH Lépe bylo zbitým mečem
než umořeným hladem,
kteří uchřadli stráveni byvše
nedostatkem ploů země.
10. JOD Ruce citlivých žen
vařily své děti,
byly jim pokrmem
za zkázy dcery lidu mého.
11. KAF Vyčerpal Hospodin své rozhořčení,
vyžil svůj roztrpčený hněv,
zapálil oheň na Sionu,
i shltal základy jeho.
12. LAMED Nevěřili králové země,
žádný obyvatel světa,
že by mohl vtáhnouti protivník, nepřítel
branami jerusalemskými.

III.

13. MEM (To) pro hříchy proroků jeho,
a nepravosti kněží
kteří v něm vylévali
krev spravedlivých.
14. NUN Bloudili jako slepí po ulicích,
krví jsouce poskvrnění,
a když nemohli jinak,
zdvihali spodek svého roucha.

15. SAMECH „S cesty, poskvrnění!“ volali na ně,
„S cesty, vyhněte se, nedotýkejte se!“
I mezi pohany byli plísňeni, budili rozruch,
a lidé říkali: „Nesmí sídlit mezi námi.“
16. FE Tvář Hospodinova je rozptýlila,
neshlédá již na ně;
tváří kněží nedbají,
aniž se staršími mají smilování.
17. AIN Když jsme ještě stáli, chřadly oči naše
touhou po nicotné pomoci;
dychtivě jsme hleděli k národu,
který (nás) vysvoboditi nemohl.
18. SADE Vinou jejich klouzaly nám nohy cestou po ulicích
přiblížil se konec náš; našich,
naplnily se dny nám stanovené,
ano, přišel náš konec.

IV.

19. KOF Rychlejší byli naši stíhatelé
nežli orlice pod nebem;
po horách stíhali nás,
na poušti číhali na nás.
20. RES Dech našich úst, pomazaný, pán,
jat byl za naše hříchy;
(ten) jemuž jsme řekli: „Ve tvém stínu
žítí budeme mezi národy.“
21. SIN (Jen) se raduj a vesel, Edomská dcero,
která bydlíš v zemi Hus!
Také tobě dostane se kalicha,
opojena a obnažena budeš.
22. TAU Odčiněna jest tvá nepravost, Sionská dcero,
nedá již, abys odvedena byla;
tvou (však) nepravost potrestá, Edomská dcero,
odkryje tvé hříchy.

ŽALOPĚV PÁTÝ

(5, 1-22)

Bída společenská se stanoviska ženy (v. 1-5). Bída se stanoviska muže (v. 6-10). Násilí páchané na ženách (v. 11), na mužích (v. 12 n), ticho jako na hřbitově (v. 14 n), to všecko za hříchy (v. 16). - Zdá se, jako by Hospodin na zpustošeném Sionu již nesídlil (v. 17-19). - Což nekyne již naděje ? (v. 20-22).

MODLITBA PROROKA JEREMJÁŠE

I.

1. Rozpomeň se, Hospodine, co nás potkalo,
popatř a viz naše pohanění.
2. Dědictví naše dostali cizáci,
domy naše cizinci.
3. Osířeli jsme, bez otce jsme,
matky naše ovdověly.
4. Vodu svou za peníze pijeme,
dříví své za stříbro kupujeme.
5. Za šíje nás táhnou,
unaveným nedávají odpočinku,

II.

6. Po Egyptě vztáhli jsme ruce, po Assyrii,
bychom se nasytili chlebem.
7. Otcové naši, (kteří) zhřešili, (tu) nejsou,
ale my jejich nepravosti neseme.
8. Otroci panují nad námi,
není, kdo by (nás) vytrhl z ruky jejich.
9. Chléb sobě přinášíme s nebezpečím, že nám život
vezme meč pouště.
10. Kůže naše jako pec jest vypálena
od palčivého hladu.

III.

11. Ženy na Sionu zneuctili,
panny v městech judských.
12. Knížata rukou (jejich) zvěšena jsou,
tváře starších neostýchají se.
13. Jinochů nedůstojně užívají,
chlapci pod dřívím klesají.
14. Starci vymizeli z bran,
mládež ze sboru zpívajících.
15. Zmizela radost našeho srdce,
obrátil se v kvílení rej náš.
16. Spadla koruna s hlavy naší;
běda nám, že jsme zhřešili!

IV.

17. Proto zesmutnělo srdce naše,
proto zkalil se nám zrak ;
18. pro horu Sion, že zpustla,
(že) lišky po ní rejdí.
19. Ty přece, Hospodine, na věky chtěl jsi (tam) zůstat,
trůn tvůj měl (tam) být od rodu do rodu.

V.

20. Proč bys zapomínal na věky na nás,
proč bys opouštěl nás na dlouhé doby?
21. Obráť nás, Hospodine, k sobě, ať se obrátíme,
obnov nám bývalé časy!
22. Ale ty nás venkoncem zavrhuješ,
náramně se na nás hněváš.

H L A V A P R V N Í

Před touto hl. Vulg má *nadpis* a dějepisnou *poznámku*. - „*Threni*“ jest množ. číslo podstatného jména, vypůjčeného z řečtiny, kde zní „*Thrénoi*“, t. j. *nářky*, žalozpěvy, latinsky: „*lamentationes*“. - „*Thrénoi*“ jest překlad hebrejského názvu této knihy: „*qinóth*“, t. j. množ. číslo od „*qiná*“ = truchlozpěv, *elegie*, zpívaná zejména *nad mrtvým*, jako byl žalozpěv Davidův *nad Saulem a Jonatanem* (2 Sam. 1, 17), truchlozpěv *nad Josiášem* (2 Par 35, 24n). Srv. 2 Sam 3, 33; Am 5, 1. 16; Mich 1, 8-16; 7, 1-6; Jer 4, 19n 31; 8, 18, 21. 22; 9, 10. 17-21; 13, 15-17; Ez 19, 1-14; 27, 32-34; 28, 12-19; Ž. 40; 68; 101; 136; Job hll. 7, 14; Is 38, 10-20; Jer 48, 31-38. - Pozdější Hebreové nazývali a nazývají dosud Pláč podle prvního jeho slova: „*éché*“ (Ach, kterak).

Dějepisná poznámka zní v LXX kratěji: „*Když byl Israel odveden do zajetí, a když byl Jerusalem zpuštěn, usedl Jeremjáš pláče, a zalkal tímto žalozpěvem nad Jerusalemem. Řekl: ...*“ Poznámky té nemá hebr. ani syrský překlad, ani ostatní dávné překlady řecké (kromě LXX), ba nebyvala ani ve všech rukopisech Vulg, která pořízena jsou z předlohy hebrejské, nemohla ji dostati odjinud nežli z překladu starolatinského, jenž byl věrný obraz LXX. Ježto se poznámka nevyskytuje ani ve spisech sv. Jeronýma, dlužno se domnívati, že byla do Vulg vepsána teprve po jeho smrti. K původnímu znění ovšem nepatří; je to nejspíše přidavek řeckého překladatele (LXX), který chtěl tou poznámkou učiniti most, spojující předchozí knihu Jer. prorocství, jakož i události v ni vypravované s jeho žalozpěvy (Schneedorfer).

V. 1.-LXX a Vulg klade před každý (šestilenný) verš (slohu) název hebrejského písničky, jímž se počíná, podle pořadí hebrejské abecedy, aby čtenáře upozornila, že tento zpěv (a podobné zpěvy další) jest v hebr. *báseň akrostichická* (abecední). Viz výše úvod na str. 5. Napodobiti tuto hebrejskou hříčku slov v překladu řeckém, latinském a českém jest velmi nesnadno (ne-li nemožno), neboť pořadí písmen v abecedě hebrejské uchyluje se od postupu písmen v abecedě řecké, latinské, české atd.: hebrejská abeceda nemá tolik znamének (pro samohlásky vůbec ne), za to má písmena pro některé hlásky, jichž řečtina, latina, čeština nemá, nebo jichž nepíše. Abychom přece aspoň poněkud naznačili v češtině abecední postup prvních slov ve verších, počali jsme první verš písmenou A (Ach), druhý verš písmenou B (Bolestně), třetí verš mohl by se počínati písmenou C, kdybychom překládali „Cizinců útlak přiměl...“ kdybychom čtvrtý verš překládali „*Dráhy*“ (místo „*Cesty*“), pátý verš počíná se písmenem H (hlavou), ježto obdobné písmě jest v hebr. abecedě na pátém místě. Srv. dále V (vystěhovala se) a *Vau* (v. 6); Z (zabývá se) a *Zain* (v. 7); CH (chybila) a *Chéth* (v. 8); M (metl) a *Mem* (v. 13); N (nebyla) a *Nun* (v. 14); S (spravedlivý) a *Sade* (v. 18); S (slyšeti) a *Sin* (v. 21); Z (zloba) začínající v. 22 posledním písmenem naší abecedy. - Každý „*verš*“ (číslovaný) činí tu vlastně *slohu*, složenou ze tří dvojčlenných veršů: viz výše úvod na str. 6. - „*Ach, jak*“ jest výkřik úžasu, bolestného podivu. Žalozpěvy počínají se tím slovem častěji. Srv. níže hll. 2. a 4. - „*opuštěno*“ proti „*plné lidu*“. - „*seděti*“ na zemi v prachu bývalo známkou ponížení a smutku (Jer 48, 18; Is 3, 26). - „*město*“ jest v hebr. *ženského* rodu; taktéž „*Sion*“, „*Jerusalem*“, i hodí se dobře básníkovi zosobniti je v ženu, jako by se na př. hodilo zosobniti naši „*Prahu*“, „*Moravu*“ a pod. Také v latině jest „*civitas*“ rodu *ženského*. Abychom mohli ten rod zachovati, pomáháme si podle příkladu starých tím, že místo „*Jerusalem*“ užíváme hebrejského rčení „*Dcera Jerusalemská*“ (t. j. obyvatelstvo jerusalemské) nebo podobně. - Jerusalem býval kdysi hlavní město říše Davidovy, Salomounovy, jež ovládala Filištany, Amóňany, Moabany; ještě za Sedekjáše ucházeli se o přízeň Jerusalema Edomci, Tyrus, Sidon atd. (Jer. 27, 3); byla tedy dcera Sionská „*pani národů*“ (= „*veliká mezi národy*“ hebr.). Dcera Jerusalemská bývala Hospodinovou *chotí* (Jer 2, 2; Os 2, 2; Ez 16, 6 n); nyní jest od Hospodina opuštěna (ovšem nikoliv na vždy)! Úděl vdovy býval neutěšený, ježto nebylo jí snadno domoci se práva (Is 47, 9; 54, 4). - Z „*kněžny*“ stala se robotnice, nevolnice! - „*země*“ = území, kraje israelských kmenů, pak i země poddaných cizinců za Davida, Šalomouna a jiných králů. - Co byl řekl v. 1. stručně, rozředeno jest podrobněji ve vv. nn.

V. 2. - O nočních mukách viz Job 7, 13n. - O množství slz Jer 9, 1. - „*milci*“ Jerusalema jsou národové, u nichž kdysi národ Hospodinův hledal pomoci, s nimiž sjednával politické a vojenské smlouvy (Jer 2, 18. 24. 36; Ez 16, 26n). Kterak *Egyptané* nechali Judsko na holičkách, viz 4 Král 24, 7; Jer 37, 6; Srv. Ž. 136, 7; Ez 25, 3. 6; 26, 2.

V. 3. - Byl to „*útlak*“ cizinců, Chaldů, (Babyloňanů), před nimiž i Judovci, kteří nebyli odvedeni do zajetí babylonského, ale ponecháni byli v Palestině, uprchli do sousedních zemí, zejména do Egypta (Jer hl. 40n). Ostatně již před zkázou Jerusalema uprchlo mnoho Judovců do sousední ciziny (Jer 40, 11). - „*nenalézá klidu*“, jak již bylo předpověděno Dt 28, 65. - O útrapách v Egyptě viz Jer 44, 27.

V. 4. - Kdysi hrnuly se nejméně třikrát do roka po cestách, vedoucích k Jerusalemu (= Sionu) četné průvody ve slavnostním ruchu z celé Palestiny, v nichž se stkvěly zejména čisté panny; cesty, po kterých se braly, zvučely radostnými písněmi... Když přišli poutníci do bran města, jak pestří a čilý život v nich vířil... Ve chrámě kněží a levitů v řízách, bílých jak sníh, konali radostně bohoslužbu, všady plno hudby, zpěvu, tance, tlukotu na ženské bubínky (Is 3, 16n). Po tom všem jest nyní veta... „*špinavé*“ byly, ježto na znamení smutku se nemýly, nosily špinavý, nevypraný šat, sypany si do vlasů prach atd. (Sdc 21, 18n; Jer 31, 13; Ž. 67, 26). - „*jeji*“ - dcery Jerusalemské. - „*ona sama*“ - kněžna nad zeměmi (v. 1e), matka, živitelka národa, zdrčena jest hořkostí vidouc žalostný stav svých dětí. -

V. 5. - „*Hlavou stal se*“ = nabyl vrchu, ona stala se ocasem, patou, jeho ošlapkem (Is 9, 14). - Splnila se hrozba Dt 28, 43. - „*zbohatli*“ = mají se dobře (hebr.). - „*vyřkl*“, promluvil. - Zkrušil, zarmoutil (hebr.). - „*ditky jeji*“ - na bolest mateřského srdce. Srv. 4f.

V. 6. - Chaldové hnali knížata judská (a s nimi lid) do zajetí jako hladové stádo. - „*berani*“ (*‘élím*) podle LXX, Vulg, a Arab, pokládá kritika většinou za lepší nežli „*ajjálím*“ (hebr.) t. j. *jeleni*; podle toho hnali Chaldové judská knížata do zajetí jako lovci honí hladové jeleny, kteří vysileni jsouce nedostatkem potravy, stávají se kořistí svých stíhatelů. Kdo dává přednost hebrejskému „*jeleni*“ může mysliti na to, co vypravuje 4 Král 25, 5; Jer 39, 5; 52, 8. (Král Sedekjáš i s družinou polapen byl na útěku k Jerichu a zaveden do hlavního královského stanu Nabuchodonosorova v Rible.)

V. 7. - „*Jerusalem*“ = obyvatelstvo jeho ve vyhnanství babylonském. - „*tiseň*“, pohroma stihla je za jejich „*poblouzení*“, zejména za *modlářství*. Podle hebr. však vzpomíná „*tisně své a bloudění svého*“ do a po cizích zemích. - Co jest v závorce, jest pravděpodobně glosa, rušící myšlenkovou souvislost i pravidelnou stavbu slohy. Každá sloha má *šestero* stichů, tato (v. 7) měla by jich *osm*! Kdo pokládá slova ta za původní, překládají: „*Vzpomíná Jerus. za dnů tisně své a zajetí na všechny rozkoše své*... - „*za dnů dávných*“ jmenovitě za *Davida a Šalomouna*. - „*lid padal*“ zejména když dobyli Chaldové Jerusalema r. 587. - „*na ni*“ - dceru Jerus. - „*sobota*“ byla den klidu, kdy se nedělalo („*neděle*“), kdy tedy přestala všechna činnost na poli, ve vinici atd.; taková veliká „*sobota*“, doba mrtva, nečinnosti na roli, v domě zavládla v Palestině a zejména v Jerusalemě, když obyvatelstvo bylo z domů a od roli, zahrad svých odvedeno daleko, daleko do ciziny (Lv 26, 34. 43; 2 Par 36, 21). - Jiní místo „*sobotám*“ překládají prostě „*neštěstí*“ (jejímu).

V. 8. - „*Chybila, chybila*“ = těžce zhřešila. - Místo „*tulačkou*“ lépe podle hebr.: „*Hnusem*“ (se stala), t. j. čmýrou, od níž každý s *hnusem* se odvrací. - Srv. níže v. 9. „*skvrny*“ (po měsíccích). - „*ctitelé*“ = milovníci, jmenovaní výše ve v. 2d. - „*hanbu*“ = nahotu. - „*ona*“ pak vidouc, co se stalo, stydí se a hanbou odvrací svou tvář.

V. 9. - „*Skvrny*“ (jak již vyloženo k v. 8.) lpí jí na okraji roucha (hebr.) jest je tedy patrně viděti. Obrazně je tím vyjádřena nečistota náboženskomravní, jejíž ohavnost jeví se nyní hrozně v pohromě, stihnoucí „*dceru Jerusalemskou*“. Když hřešila, nepamatovala na své konce, na následky, jaké bude hřích mítí v budoucnu. (Dt 32, 29). - „*ku podivu*“, že bys ani nevěřil (Dt 28, 59).

V. 9 ef jest vzdech zahanbené dcery Sionské. - „*Hospodine*“, jenž jsi smlouvou vázán Jerusalemu... „*Vypíná-li*“ se nepřítel nad lidem Hospodinovým, vypíná se také nad Hospodinem samým (Is 48, 11; Os 2, 20).

V. 10. - Ti, kteří nesměli býti ani přijati do Hospodinovy obce, t. j. do církve S. z., zašli je své zpupnosti (9f) tak daleko, že vkročili do chrámu. (Dt 23, 1n; Ez 44, 7. 9; Neh 13, 3.) - Amonoané, Moabané a Edomci, o nichž zákon Dt 23, 1n mluví, byli spojenci Chaldů a bojovali proti Judovcům již za krále Joakima (4 Král 24, 2), možno tedy se domyslit, že byli také zastoupeni ve vojsku chaldském, jež dobylo Jerusalema roku 587 (Knabenbauer). - O *Edomcích* jest řeč také 4, 21. - Vzácné „*poklady*“ jerusalemské byly také posvátné nádoby, o nichž viz 4 Král 25, 13n; Jer 52, 17n.

V. 11. líčí bídu judských vyhnanců, jimž, beztoho již ožebračeným, dlužno skývu chleba draho kupovati. - Opovržení národa nebylo by ke cti Hospodinově, kdyby mělo trvati příliš dlouho. Vždyť čest Hospodinova žádá, aby lid svůj potupy zbavil a povýšil ho, jak tolikrát (na př. skrze Isajáše) byl slíbil.

V. 12. abc klade církev do úst *bolestné Bohorodičky*. - Po vinobraní bývá na vinici paběrkováno, že nezbuze na ní ani zrna; podobně podle Vulg Hospodin dal obráti Jerusalema o všecek majetek jeho (Jer 49, 9; Abd 5). Podle hebr. však 12 d třeba přeložiti „(bolest), která mi učiněna jest“. - V 12 e přelož podle hebr.: „(mně), kterou sevřel Jahve.“

V. 13. - Jako oheň, t. j. horečka (v údech) člověka spaluje, ničí, tak oheň zničil dceru Jerusalemskou, její chrám, paláce, domy atd. Ten oheň byl kázeňským („*kárným*“) prostředkem v ruku Spravedlnosti.

Jako zvěř byli obyvatelé jerusal. od Chaldů pochytáni. Zvěř osidlem za nohu chycená padá; chtějíc se vyprostiti, trhá sebou, obrací se na znak, vzhůru nohama; podobně činí Judovci v zajetí.

V. 14. - „*jho mých nepravostí*“ = jho, tíže trestů za ně. Dlouho to jařmo (tresty) se nedostávalo, jako by měl Jerusalema býti jich ušetřen. Avšak nikoliv! - „*ruka jeho*“ = Hospodinova. - V. 14ab podle hebr.: „*Přivázala jho mých nepravostí - ruka jeho*“ (Jiní jinak). - „*upletla*“ provázky, jimiž svazována bývají dřevěná břevna jha. - Jerusalema jest zatížen tak, že sám si pomoci nemůže; potřebuje nezbytně pomoci Boží.

V. 15. - Nemůže si pomoci, neboť nemá vojska (= „*junáků*“). *Den zkázy Jerusalema* byl pro pohany den neobyčejné slávy, vítězné radosti, kořisti, jásotu, tedy veliký svátek, jaký slaven býval na př. po skončené zni nebo vinobraní. Hrozny bývaly lisovány tím, že je vinař v čerenu (lisu) nohama *vyšlapával* (jako bývá šlapáno rozkroužené zeli). Tak *poslápali* Chaldové Jerusalema! (Jer 25, 30; Is 16, 9; 63, 3) - „*z mého lůna*“ = ze středu města.

V. 16. - Nepomůže-li Hospodin, dcera Sionská jistě zahyne; proto vztahuje ruce k Bohu za pomoc neb aspoň za útěchu (v. 17).

V. 17 ef srv. s v. 8.

V. 18. - „*uzdorovala*“ slovům, ústům Hospodinovým, a tak jej „*ke hněvu popouzela*“ (Vulg). Srv. Jer 25, 7. - Jerusalema vybízí národy, by dosvědčili, že bolest jeho nemá příkladu. - Uznává, že je to spravedlivý trest za jeho hříchy.

V. 19. - „*milovníky*“ jako výše v. 2. (Jer 27, 3) Byli to zejména *Egyptané* (Jer 37, 6). - „*zklamali*“ = zradili (Jer 2, 26. 36n). Jiní vidí v „*milovnicích*“ modly. Srv. Jer 2, 28; 11, 12; Is 2, 20.

V. 20. - „*vnitřnosti se mně třesou*“ = vše to v nich (hebr.). - „*převrací*“ = obrací a svíjí se bolestí. - Místo „*Jak jsou plná hoře*“ hebr.: „*že jsem zpuřně se vzepřela*“ proti Hospodinu. - „*jiná smrt*“ - hlad a mor (Jer 14, 18; Ez 7, 15; Dt 32, 25).

V. 21. - Místo „*potěšení*“ hebr.: „*jež jsi ohlásil*“, t. j. den spravedlivého trestu, který stihne nepřátele. Z té spravedlnosti bude spravedlivec mít „*potěšení*“. Srv. Ž. 57, 11. - „*Potěšení*“ v duchu mesiášských slibů, podle nichž pád Babylona bude počátkem spásy Israele i všeho lidstva. - „*žes to učinil*“ jako bys byl zklamal zbožné, kteří doufali v tebe.

V. 22. - Dostaví-li se zločinnost pohanů před Hospodina, Hospodin ji potrestá, jak byl ústy proroků hrozil. - V. 22bc podle hebr. prostě: „*a nalož s nimi - jako jsi naložil se mnou*“. Srv. k v. 12. - Jako jsi popatřil na mou nepravost, tak pohled také na bezbožnost jejich (Teodoret).

Zenner se domnívá, že Pláč jest dramatická píseň, podobná písním pohřebním, na Východě od nejstarších dob až do dneška obvyklým. Hořekující ženy sedávají do kruhu, v jehož středu bývá nejbližší příbuzná zemřelého. Poté za zpěvu pohybují se do kruhu, každá držíc za dva cípy šátek, ježž svinuje a hned zase rozvinuje. Zpěv udržují lkajicnice z povolání (řemeslné plačky), mezery mezi zpěvem vyplňují ženy s nebožtíkem pokrevně spřízněné, hlasitými stony a nářky. Možno tedy rozlišovati *sólový zpěv a sborový nářek*. Zpěv opěvuje přednosti zemřelého. Tu a tam vystupuje *řečnice*, zastupující mrtvého, a nluvíci jeho jménem. Kdežto písně tyto oplakávaly (a oplakávají) tu onu osobu zemřelou, Pláč lká *nad celým městem*, nad celým národem (Jer 9, 17nn; Ez 28 a již Is 47). - Snadno se dovtipiti, že po pádu Jerusalema někdo se chopil myšlenky Jeremjášovy a ji rozvinul. Co zpívali při pohřbu sólisté, zpívá v Pláči hlas („*řečnice*“, „*tlumočnice*“, „*mluvčí*“), jenž popisuje neštěstí Sionu. Jménem zemřelého mluví Sionská dcera, jež tu zastupuje obyvatelstvo Jerusalema. (Zenner.)

První žalozpěv představuje si Zenner za těchto okolností:

Uprostřed jeviště sedí pod palmou „panenská dcera Sionská“, skloněná, truchlící - srv. památný římský peníz, na němž jest vyobrazeno „zajaté Judsko“ (Judaea capta) - kolem ní „dcery Judské“. Za chvíli zdvihne se z nich jedna, jakožto „*řečnice*“, jež pronáší v. 1-9 d. Dcera Sionská vyslovuje v. 9 ef. - Poté vystupuje opět „*mluvčí*“ (v. 10-11 d), a opět dcera Sionská (v. 11 ef-16). *Mluví* (v. 17). Dcera Sionská zpěv zakončuje (v. 18-22). „*Řečnice*“ vykládá, dcera Sionská vyjadřuje city, založené v líčených okolnostech. Vše připomíná počátky dramatu řeckého, kdy kromě sboru, živlu to lyrického, vystupoval toliko jediný herec, jehož úlohou bylo výkladem (expositio) zjednatí porozumění lyrickým zpěvům sborovým.

H L A V A D R U H Á

Vystupují tytéž *dvě osoby* jako ve hl. 1. - „*Řečnice*“ zabírá zase bezmála polovici zpěvu (v. 1-10). Prvek dramatický je tu silnější: Řečnice oslovuje dceru Sionskou (sloha 13.), vybízí ji k nářku, dcera Sionská ji poslouchá. (Zenner.)

V. 1. - „*mrákota*“ = náznak neštěstí (Job 24, 17 a jj.). - „*sláva Israelova*“ = Sionská dcera,

Jerusalem, Byla to takofka lesklá hvězda nebeská (Is 14, 12; Abd 4). - „*podnož nohou*“ Hospodinových = *archa* úmluvy (1 Par 28, 2; Ž. 98, 5). Ve smyslu širším může to býti *celý chrám* (Ez 43, 7). - „*Nevzpomněl si*“, ač kdysi mnozí Judovci se domnívali, že Hospodin nemůže zapomenouti na svůj chrám, t. j. vydati jej do rukou pohanických nepřátel (Jer 7, 4n 14n. Knabenbauer).

V. 2. - „*Království*“ Judské byla říše Hospodinova, král judský byl „*pomazaný Hospodinův*“, posvátná osoba; nyní, kdy jest v pohanském zajetí, jest znesvěcen. (Is 43, 28; 2 Sam 7, 26; 1 Par 17, 24; 28, 5)

V. 3. - „*silu*“ = slovně: „*roh*“ (Is 3, 1). - „*vztáhl zpět svou pravici*“, kterou byl Israele chránil. Odňal mu svou ochranu. Srv. Ex 15, 6. - „*okeň*“ - válečných hrůz.

V. 4 b bývá všelijak opravován a překládán. Zenner překládá v. 4ab: „*Natáhl luk svůj jako ten, kdo nepřátelsky nakládá - s dílem jeho pravice.*“ - „*dílo jeho pravice*“ = národ israelský; jindy naplnili pohané luk proti němu, tentokrát učinil podobně sám Hospodin. - „*oku lahodila*“ popředně mládež, naděje vlasti. - O vylitém ohni srv. Jer 6, 11; 10, 25; 42, 18; Ez 22, 31. Schází tu šestý člen verše (slohy). Někteří jej nahrazují dohadem: „*na dceru Jerusalemskou*“.

V. 5. - „*zdi*“ = paláce. - „*ponížení a pokoření*“ = smutek a zármutek.

V. 6. - „*stan svůj*“ = chrám, o nějž bylo pečovati králům a kněžím (v. 6 ef). Srv. 4 Král 12, 4n; 15, 35; 18, 16; 22, 4; 2 Par 29, 3 (Knabenbauer). - Místo „*zahradu*“ možno se LXX čísti: „*vinici*“, a mysliti na Is 5, 5: - Jiní jinak.

V. 7. - Viz Jer 7, 11. 21. - Místo „*věži*“ bývá překládáno „*paláců*“ nebo „*hradů*“; byly to všelijaké přístavby chrámové (3 Král 6, 5; Jer 35, 4; 36, 10; Ez 41, 5; 42, 1n). - O svátcích býval na chrámovišti radostný hluk poutníků israelských (2 Par 5, 13; 7, 3); teď tam hlučí pohané, vyskající nad svým vítězstvím, nad ponížením Judovým! Splnilo se Jer 26, 6.

V. 8. - „*měřidlo*“ = provazec stanovící, na kterém místě, případně jak hluboko má býti vše po-bořeno (se zemí srovnáno). Srv. Is 34, 11; 4 Král 21, 13. - „*neodvrátil*“ = neodtrhl, nevzdálil své ruky.

V. 9. - Ježto král i činovníci jsou v zajetí, není řádu, jehož vykonavatelé a strážci byli, není „*zá-kona*“ (Jer 18, 18). - Z „*proroků*“ zbývali Jer (42, 4n), Bar, Ez, Dan, z nichž poslední dva byli také ve vyhnanství.

V. 10. srv. s Job 2, 8. 12; Mich 1, 10. - Splnilo se, čím byl Is (3, 16-4, 1) kdysi hrozil fintivým dcerám Jerusalemským.

V. 11. srv. s Jer 9, 1. - Dceři Sionské (prorokovi) vře, kypí to v útrobách, kde bylo podle názorů starých *sidlo citů*. - „*vnitřnosti*“, vlastně „*játro*“, rovněž *sidlo citů*, žárem bolestí takofka se rozply-vají, nabobtnávají, derou se ven, aby vytekly na zemi... (Job 16, 13).

V. 12. má na zřeteli, co vypravuje 4 Král 25, 3; Jer 52, 6. - „*a víno*“ pokládá Lauer za glosu. - „*chléb*“ - slovně: „*pšenice*“.

V. 13. - Pohroma Jerusalema jest bezpříkladná a nenapravitelná (Jer 30, 12n). - (Solamen miseris socios habere malorum.)

V. 14. - „*Tvoji*“, nikoliv Hospodinovi (Jer 5, 31; 23, 16; 27, 9. 16; 29, 8; Is 30, 10). Místo „*aby té ku pokání vyzývali*“ hebr.: „*aby odvrátili od tebe zajetí*“. - Lžíproroci hověli vášním lidu, kryly jeho hříchy, kolébali jej v zaslepenosti a mravní zatvrzelosti; následek toho všeho - *zajetí*. Ježto ten následek předvídali, působili vědomě k tomu, aby lid byl „*vyhnán*“ z vlasti (Jer 27, 10. 15). - Místo „*výroky*“ možno také překládati: „*zatížení*“ (Is 13, 1; 14, 28 a jj.) t. j. *hrozby* proroků proti pohanům, jako byla na př. hrozba Hananášova proti Nabuchodonosorovi (Jer 28, 2. 11).

V. 15. - Splnilo se Jer 18, 16; 19, 8. - Škodolibý výsměch podobně jest vysloven Jer 25, 9. 18; 29, 18; 49, 13; 51, 37; Job 16, 5; Ž. 21, 8; Is 37, 22. - Sionská dcera mívala sebe kdysi za „*korunu krásy*“, za „*rozkoš světa*“ (Ž. 47, 3). Jako sousední národové sledovali kdysi štěstí Jerusalema se závistí, tak pozorují nyní jeho zkázu se zpupným výskotem, výsměchem, s nezkrotitelnou záští a mstivostí (Knabenbauer).

V. 16. - „*ji*“ (dceru Sionskou) nebo „*je*“ (město Jerusalema). - Skřípají zuby šileným výsměchem (Ž. 34, 16; 36, 12; Job 16, 10).

V. 17. - „*dávnost*“ (Lv 26, 29n; Dt 28, 36n; 32, 24n). - „*čelo*“ = sílu = slovně: „*roh*“.

V. 18ab bývá všelijak opravován. Lauer čte: „*Hlasitě křič ku Pánu, panenská dcero Sionská!*“ - „*jejich*“ nelze tedy vztahovati na „*nepřátele*“ (v. 17e), nýbrž na zbytky obyvatelstva jerusalemského.

V. 19. - Místo „*za život*“ hynoucích dětí možno také překládati: „*ohledem na život*“... t. j. aby se Bůh smíloval se zřetelem na bolest, jež stihla rodiče, jimž děti pomřely. - V. 19gh bývá všeobecně pokládán za glosu (Zenner, Lauer).

V. 20. - Sion poslechnuv básníka modlí se k Hospodinu; vylévá své srdce, jak mu bylo uloženo ve v. 19 (Knabenbauer). - „*koho jsi tak obral*“ (jako vinici, Vulg.). - „*komu jsi tak učinil*“ (hebr.). Ne cizinci, ale svému národu! Jer 2, 2. - „*jež chovaly ve svých dlaních*“ - slovně podle Vulg: „*dítka na píd dlouhé*“ (Mlčoch). - K věci srv. níže 4, 10; Bar 2, 3; Jer 19, 9.

V. 22ab srv. s Jer 15, 8; 49, 5. - „*kteří by na postrach mi byli*“ = mé nepřátele.

H L A V A T Ř E T Í

jest báseň *trojnásobně abecední*. Viz úvod na str. 6. Tento zpěv jest vrchol celé knihy. Kromě dosavadních dvou osob vystupuje tu *třetí*: Jeremjáš; řeči jejich jsou více spojeny než byly dosud (Hl. 1 n). Hl. 3. nelíčí toliko bída, nevyslovuje pouze příslušné pocity, ale odhaluje význam pohromy v plánu Prozřetelnosti, a ukazuje, kterak Israel se podrobuje, nebo má se podrobiti vůli Nejvyššího. Ježto Jer tu hraje hlavní úlohu a vyvinuje své myšlenky, mohou tyto zpěvy již proto býti zvány právem: „*Žalozpěvy Jeremjášovy*“ (Zenner). - Jeremjáš zabírá zase asi polovinu celé básně (v. 1-33). „*Řečnice*“ činí mu námitku (v. 33-38). Jer na ni odpovídá (v. 39-41) poučením, jež *starší* obracejí ihned na sebe (v. 42-47). Hořekující *dceři Sionské* (v. 48-51) dodává Jer důvěry (v. 52-58), kterážto slova dcera Sionská obrací hned na sebe (v. 59-66). Tak rozčleňuje hl. 3 - Zenner; jiné, běžné rozčlenění viz v obsažníku.

V. 1. - Neštěstí říše Judské, jejího obyvatelstva, jejího vele města bylo také neštěstím Jeremjášovým. - Metla hněvu Božího způsobila, že Jer zakusil, co jest bída.

V. 2. - „*do tmy*“ neštěstí (Is 8, 22; 13, 10; Jer 23, 12. a jj.). - „*Mne*“ zdůrazněno, ježto Jer jest „*ten*“ muž, jenž zakusil jako nikdo jiný.

V. 3. - „*obrací ruku*“, v níž drží *metlu* (v. 1).

V. 5. bývá opravován a překládán: „*Nakupil na mne svizel, obsypal (jím) hlavu mou*“ (Po Dyserinckovi Zenner i Lauer).

V. 6. - Jer jest jako v žaláři, hrobě, v podsvětí (Ž. 87, 5-7).

V. 7. - „*utáhl*“ = slovně: „*ztížil*“.

V. 8. - Srv. Jer 7, 16.

V. 9. - „*cesty mé*“ = snahy uniknouti. Čím více snaží se pouta uvolniti, tím hlouběji zadírají se mu do scvrklého těla (Job 19, 8).

V. 10a srv. s Os 13, 7; Am 5, 19; Přís 28, 15. - V. 10b srv. s Jer 4, 7; 5, 6; 49, 19. a jj.

V. 12. srv. s Job 6, 4; 16, 14; Dt 32, 23; Ž. 37, 3.

V. 13. - „*ledví*“ - *sidlo citu* jako srdce (Jer 11, 20; 12, 2; Job 19, 27; Ž. 15, 7. a jj.).

V. 14. - Srv. s Jer 20, 7. - Místo „*všemu lidu svému*“ Lauer s překladem syrským čte: „*všem národům*“. Všem lidu byl by na posměch Jer, případně zbožní Judovci; všem národům na posměch jest národ vyvolený. - K v. 15. srv. Jer 9, 15; 23, 15; Dt 29, 18; 32, 32.

V. 16. podle Vulg slovně: „*Vylámá mi zuby do jednoho, krmil mě popelem*“ (Mlčoch). - „*křemen*“ = tvrdý chléb. - *Popel na hlavě* - známka smutku (Jer 6, 26; Ez 27, 30; Mich 1, 10). - K v. 16b podle Vulg srv. Ž. 101, 10.

V. 18. - „*po mně*“ = po mé životní síle (hebr.). Pouhými lidskými silami Jer (národ) nemůže se zvetit; může se státi tak toliko pomocí Boží.

V. 19. bývá překládán: „*Mysliti na mou bídu a mě zavržení jest pelyněk a žluč*“ (Lauer).

V. 22. - Že nejsme dosud dokonce zničeni, je dílo milosrdenství Božího a spolu důvod proto, bychom doufali, že se to milosrdenství osvědčí i příště měrou větší (Is 1, 9; Jer 4, 27). - Podle hebr.: „*Milosti Hospodinovy nejsou vyčerpány, není u konce jeho milosrdenství.*“

V. 23. - „*Nová jest*“ hojnost milostí Božích (jeho milosrdenství). - Bůh, nejvýše věrný, slíbil, že bude vždycky milostivý svému lidu. Ten slib dokonale plní každý den *znova*.

V. 24. srv. s Nm 18, 20; Ž. 15, 5; 72, 26; 118, 57.

V. 26. - „*Dobře*“ = užitečno, spasitelné.

V. 27. - Jest užitečno, navyknutí si trpělivosti již za mládí. - „*jařmo*“ útrap.

V. 29. - Ústy do prachu zabořenými naznačena jest pokorná modlitba, vylučující jakékoliv reptání.

V. 30. - Kdo se naučil od malicka trpělivosti, ten i později „*sedí*“ (v. 28), „*klade*“ (v. 29), „*nastavuje*“, „*dává*“ (v. 30). Jiní překládají: „*ať sedí*“, „*ať klade*“, „*ať nastavuje*“, „*ať dává*“... Všimni si stupňování výrazů. - Jer tím ukazuje, s jakým smýšlením má národ snášeti křivdu a potupu, kterou ho Bůh trestá za minulé hříchy.

V. 33. - „*nezavrhne*“ pro svou rozkoš (Moudr 11, 24-27; Ez 18, 23).

V. 34-36. - Cokoli se děje, děje se z vůle neb aspoň z dopuštění Božího - Hospodin (to vše) „*chce*“ - Hospodin „*o tom ví*“ - „*Zdaž o tom Hospodin neví?*“ (hebr.) Podle Zennera pronáší v. 34-38 řečnice; viz výše před v. 1.

V. 39. - Pokud člověk žije, potud může doufati, že bude lépe, až si odpyká trest.

V. 40. srv. s Jer 3, 23.

V. 42. - „*proto jsi ty neúprosný*“ = „*a ty jsi neodpuštěl*“.

V. 44. srv. s Jer 2, 27 n.

- V. 45. - „*vyvrhelem*“ = *smetím* (Dt 28, 63).
 V. 46. srv. s 2, 16.
 V. 48. srv. s 1, 16; 2, 11; Jer 9, 1, 18.
 V. 49. - „*trápi se*“ = *teče* (hebr.). Srv. Jer 14, 17.
 V. 50. - Is 38, 14.
 V. 51. - Slzy hojně vylévané nemírnily bolesti duše, jak bývá; množily ji spíše (Knabenbauer). - „*dcery*“ - dcery jerusalemské. - Výše 1, 4, 18; 2, 10, 21.
 V. 52. - „*šivali*“ - „*honili*“ - Srv. Ž. 10, 3; 34, 19.
 V. 53 n. - „*do jámy*“, do žumpy, do vyschlé cisterny (Jer 38, 6; Ž. 68, 2 n; 87, 5-8).
 V. 55. srv. s Ž. 87, 10-14; 129, 1 n.
 V. 57. srv. s Ž. 144, 18; Is 58, 9. - „*Neboj se*“ řekl již Is 41, 10, 13 n; Sof 3, 16; Jer 30, 10; 46, 27 n.
 V. 58. srv. s Ž. 42, 1; 73, 22; 118, 154.
 V. 59. - Jako se zastal Hospodin Jeremjáše, tak má se zastati také dcery Sionské (Zenner).
 V. 63. - „*sedí nebo stojí*“ = vše, cokoliv činí (Dt 6, 7; 11, 19; Is 37, 28). - O „*pisničce*“ viz výše v. 14.
 V. 65. - „*obestřené srdce*“ bývá zaslepené a zatvrzelé. - Místo „*svoje utrpení*“ hebr.: „*kletba tvá na ně!*“
 V. 66. - „*potřeš je pod nebesy*“ = vyhladiš je z podoblohy (Dt 9, 14; Jer 18, 21-23).

H L A V A Č T V R T Á

podle Zennera jest *pišeň sborová*, složená ze *slohy I* (v. 1-6), z *protislohy I* (v. 7-12) ze *středoslohy* (v. 13-18), ze *slohy II* (v. 19 n), a z *protislohy II* (v. 21 n) Kdežto ve zpěvech předešlých (hl. 1-3) vystupovaly jednotlivé osoby, mluví ve zpěvu 4. *sbory* (množné číslo). - Ke každému písmeni abecedy hebrejské patří tu jen *dva* verše (*čtyři* členy, stichy); v předešlých zpěvech patřily ke každému písmeni *tři* verše (*šestero* stichů). Čtvero vv. činí tu (ve hl. 4) zpravidla skupinu (slohu), myšlenkově ucelenou (Müller-Zenner). - Pozoruhodno, že v. 3. odpovídá v. 10; v. 4. odpovídá v. 9; v. 1. odpovídá v. 8; v. 2. odpovídá v. 7; v. 5. v. 12; v. 6. v. 11.

V. 1. - „*zlato*“, „*svaté vzácné kameny*“ = národ israelský, jeho lesk, svatost, vyplývající z toho, že si ho Bůh zasloužil za svůj zvláštní majetek (Ex 19, 5 n; Jer 2, 2; 3, 19; 13, 11). Jiní myslí na zlato posvátných nádob, odvrácených do zajetí a na kameny pobožené svatyně jerusalemské.

V. 2. - Místo „*odění nejčistším zlatem*“ hebr.: „*vážení jemným zlatem*“ (Jer 18, 4, 6 n; 19, 10; 22, 28).

V. 3. - Místo „*obludy*“ lépe: „*šakalové*“ (Jer 9, 10; Job 30, 29). - O mateřské nedbalosti pštrosice viz Job 39, 15. - Místo „*dcera*“ lépe: „*dcery*“ (Bickell).

V. 4. - Za oblehání byl chléb v Jerusalemě rozdáván (Jer 16, 7).

V. 5. - „*chování*“ = nošení.

V. 6. - Takovým trestem byl Jerusalemě stížen pro hříchy, jež převýšily nepravosti Sodomy. Bolesti Sodomianův náhle zahynuvších byly menší nežli vleklé útrapy Jerusalemských (Dt. 32, 32; Is 1, 10; 3, 9; Jer 23, 14; Ez 16, 48; Mt 10, 15; 11, 24; Lk 10, 12). - Lidská ruka nepracovala tak ukrutně v Sodomě jako v Jerusalemě.

V. 7. - „*knížata*“ slovně: „*nazirejští*“ jako Gn 49, 26. - Srv. Dt 33, 16. - Místo: „*rděli se více nežli stará slonová kost*“ lépe: „*červenější než korály bylo jejich tělo*“. - „*nad safir*“ modraly se jim žily. Jiní jinak.

V. 10. srv. s Dt 28, 53.

V. 11. srv. s Dt 32, 22; Ez 10, 6.

V. 12. srv. s 4 Král 19, 35; 2 Par 20, 22 n; Ž. 45, 47; Jer 7, 4 n; 21, 13; 26, 8.

V. 13. srv. s Jer. 1, 18; 2, 8; 5, 31. a jj. - O prolévání krve viz Jer 2, 34; 19, 4; 22, 17; 26, 15. - „*v něm*“ = v Jerusalemě (v. 10 d).

V. 14. - Kněží a proroci (o nichž mluvil v. 13) bloudili, zaslepeni jsouce svými zločiny, a hnáni jsouce šílenou záští proti zbožným, jejichž nevinnou krví se poskvrnili. Ježto se jim všichni vyhýbali jako malomocným, aby se od nich nepošpinili, kněží a proroci zdvihali spodek svých rouch („*podolky své*“), kde bylo té krve nejvíce a zahýbali dovnitř jejich cipy, aby tu krev nebylo tolik viděti. - Podle hebr. však v. 14 cd zní: „*takže nikdo nesměl se dotknouti - roucha jejich*“ (nechtěl-li se znečistiti).

V. 15 ab. - Lidé volali na ně jako podle zákona měli volati malomocní (Lv 13, 45). I pohané, mezi něž byli odvedeni do zajetí, vyhýbali se jim, nechtěli s nimi bydleti (v. 15 cd). Jiní jinak. - Zenner přemísťuje, opravuje a překládá v. 13-15 takto:

- 13 *Pro hříchy jejich proroků, pro zločiny jejich kněží
krev jest prolévána mezi nimi,
zbožní (14), když na ulici vkročí,
bývají trísnění krví.*
- 15 b *Tuláky a poběhlíky se stali, sídlí trvale mezi pohany,
nebudou již pokojně bydlet.*
- 14 b *Toho, co . . . nemohli, dotýkají se svým šatem.*
- 15 a *Zpět, nečisti! volají před sebou,
zpět, zpět!
Nedotýkejte se mne!
.*

V. 16. - Té potupy dostává se jim dopuštěním Božím. „je - kněze a proroky . . . „*Tvář*“ rozhněvaná. „*rozptýlila je*“ mezi pohany, kteří nedbají důstojnosti kněží ani šedin starců (v. 16 cd). - Jiní jinak.

V. 17. srv. s Jer 37, 6 n; 2, 18, 36 n; 27, 3 n; 37, 6. - Místo „*dychtivě jsme hleděli*“ hebr.: „*s rozhledem svých jsme vyhlédali*“.

V. 18 a podle hebr.: (Chaldové), *číchali na kroky naše* (pásli po krocích našich), *že jsme nemohli po svých ulicích chodit*. - *Egyptané* způsobili, že „*klouzaly nohy* . . .“ Nevidouce očekávané pomoci, nemohli se na jisto postavit.

V. 19. srv. s Dt 28, 49; Jer 4, 13. - Chaldové stihali Sedekjáša a družinu jeho, když prchal přes hory a doly z Jerusalema k Jerichu; tam v pustině (= „*na poušti*“) ho zajali (Jer 39, 5; 52, 8; 4 Král 25, 5).

V. 20. - „*dech nozder našich*“ = životní síla, zdroj, důvod, opora života. Oporou života národního a státního, duši jeho byl Judovcům Sedekjáš, jenž sluje v hebr. „*pomazaný Jahvův*“ (= Vulg.: „*pomazaný, pán*“). Každý král judský byl „*pomazaný Hospodinův*“ (1 Král 24, 7. 11 (Saul); 2 Král 19, 21 (David)) a j. - „*Ve tvém stínu*“ = pod ochranou tvou. - „*mezi národy*“ sousedními, u nichž hledati chtěl Sedekjáš se svou družinou útulku po útěku z obleženého Jerusalema. - V. 20 ab podle hebr. zní: „*Opora života našeho, pomazaný Jahvův - chytil se do jejich jam*.“

V. 21. - Edomci měli ze zkázy Jerusalema pekelnou radost (Ž. 136, 7; Ez 25, 12; 35, 15; 36, 5). - Ať jen se těší, však dojde také na ně. - „*kalicha*“ hněvu Hospodinova. - „*opojení*“ budou Edomci utrpením (Jer 25, 27). - „*obnažena*“ - potupena. - „*Hus*“ jmenována Job 1, 1 (Jer 25, 20).

V. 22. - Ježto Judsko učinilo již dosti za své nepravosti, přestanou tresty, vrátí se zase štěstí a blaho. Sion bude znova zřízen, a obyvatelstvo jeho nebude již odvedeno do vyhnanství (Jer 30, 3-31, 37). - „*odkryje*“ tresty (velikými), ukáže, jak veliké byly tvé hříchy. (V Edomsku možno viděti nepřátele království Božího vůbec. Srv. Jer 49, 7-23.)

H L A V A P Á T Á

Zenner vidí tu opět *sborovou píseň*, složenou ze *slohy I.* (v. 1-5), z *protislohy I.* (v. 6-10), z *mezislohy* (v. 11-16), ze *slohy II.* (v. 17-19) a z *druhé protislohy* (v. 20-22). Viz obsažník. Slohu I. a II., z mezislohy v. 11. 14 n zpíval prý *sbor ženský(?)* obě protislohy a z mezislohy vv. 12 n 16 zpíval prý *sbor mužský(?)*. - Nadpis „*Modlitba proroka Jeremjáša*“ není ani v hebr. ani v LXX. V syrském překladě jest.

V. 1. - Jer prosí Hospodina, by „*se rozpomněl*“ proto, aby brzy přispěl na pomoc (Rhabanus Maurus † 856).

V. 2. srv. s 4 Král 25, 9; Jer 52, 13.

V. 3. - Sirotci a vdovy neměli nutné opory v otcích a v manželích. - Také Judovci jsou nyní bez došavadní opory Boží . . .

V. 4. - Chaldové zdanili v Palestině i věci k životu nejprostšímu nezbytně nutné.

V. 5. - Chaldové „*táhnou za šije*“ Judovce jako bývá tahán dobytek. Tvrdé, železné šije své nechtěli ohnouti a podložiti jhu Hospodinovu, za to nyní nepřítel klade své jho na ně jako na dobytek (Kna-benbauer).

V. 6. - Judovci, zbylí v Palestině jsou odkázáni na milost Egypta, do něhož uprchli (Jer 41, 17 n), nebo na milost Chaldů (= Assyrii) ti, kteří zůstali v Palestině. „*Assur*“ znamená ve smyslu obecném netoliko Assyrii, ale i Babylonii, jež nastoupila jakožto dědic po Assyřanech (r. 606). Gietmannovi se zamlouvá znění v. 6. podle LXX: „*Egypt vztáhl ruce na nás, Assyřan podle své libosti*“ (učinil taktéž).

V. 7. - *Národní vina* - příčina národního neštěstí (Jer 15, 4; 16, 11 n; Ex 20, 5; Dt 5, 9).

V. 8. - „*Otroci*“ = pohaně se zřetelem na sliby, dané Judovcům, že budou hlavou všech národů (Is 14, 1; 49, 23; Jer 31, 7. hebr.).

V. 9. - „*meč pouště*“ = tlupy ozbrojenců, zdržujících se v úkrytech samot a odtud podnikajících výpravy proti Judovcům, zbylým v Palestině, jimž se nedostává potřebné ochrany od Chaldů (Splnilo se Dt 28, 48).

V. 10. srv. s 4, 8. - „*jest vypálena*“ a pálí (hebr.).

V. 11. - Splnilo se Dt 28, 30. 32.

V. 12 a srv. s Dt 21, 23; Nm 25, 4; Jos 10, 26; 2 Král 21, 6. 9.

V. 13 a podle hebr.: „*Jinochům jest nositi žernov*“, t. j. mlít obilí, což byla práce ženská, mužů nedůstojná (Ex 11, 5; Sdc 16, 21; Is 47, 2). - „*pod dřívím*“, jež jest jim ve velikém množství donášeti.

V. 14. - „*z bran*“, kde je bylo kdysi často vídati, kde rokovali, radili se, soudili atd. (Gn 19, 1; Job 29, 7). - V. 14. podle hebr.: „*Starci zanechali bran, jinoši (zanechali) strunové hudby*“. - Splnilo se Dt 28, 20; Jer 16, 9; 25, 10.

V. 17 b srv. s 2, 11.

V. 18. srv. s Mich 3, 12.

V. 19. - „*tam*“ na Sioně podle slibů 2 Sam 17, 14 n. - Básník obrací se k modlitbě, aby z ní nabral útěchy za tak velikého zrušení (Albert Veliký † 1280).

V. 20. - Zdůrazněno „*na věky*“, „*na dlouhé časy*“.

V. 21. - „*ať se obrátíme*“ k tobě (Jer 31, 18). - Obnovu národa, návrat jeho do bývalého poměru k Bohu může způsobiti toliko Hospodin, nikoliv národ sám. Zejména počín, podnět k tomu může se státi toliko milostí Boží. Místo „*ať se obrátíme*“ Zenner: „*ať se vrátíme domů*“. Srv. Zach 1, 3; Tri-dentský sněm zas 6, hl. 5.

V. 22. podle hebr.: „*Nebo jsi nás venkoncem zavrhl - a hněváš se na nás velmi mnoho?*“ To jest přece nemožno! (Jer 14, 19). Nevyznívá sice Pláč smírně přímo, jako jiné biblické žalozpěvy, vyznívá však přece jen smírně - mlčky. Proto Židé zbytečně za v. 22. opakovali v. 21. (v rukopisech, ustanovených pro veřejnou četbu), aby Pláč vyzněl radostněji.

THRENI
TO JEST
PLÁČ JEREMJÁŠE PROROKA

Podle zásad „Bible české“ (Praha 1913 nn)

přeložil a stručně vyložil

Dr. Jan Hejčl.

Podíl členů

skupiny Společnosti sv. Cyrila a Metoda v Olomouci
na rok 1923.

Nákladem Matice cyrilo metodějské.

Vytiskla Arcibiskupská knih- a kamenotiskárna
v Olomouci